

Yttrande över betänkandet Förstärkningsundervisning i skolan - en försöksverksamhet för fler behöriga elever (SOU 2024:94)

Autism Sverige överlämnar härmed sitt yttrande över ovan rubricerat betänkande. Vi arbetar för att skapa bättre levnadsvillkor för autistiska personer. Vår vision är ett samhälle där alla kan delta, där personer med autism möts med respekt och har bra livskvalitet genom hela livet. Förbundet representerar en medlemsgrupp främst bestående av personer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är yrkesverksamma inom området.

Allmänna synpunkter

Autism Sverige lämnar nedan ett kortare yttrande avseende utredningens samlade förslag.

Skolsituationen är svår för många autistiska barn och elever. I slutet av årskurs nio saknar hela 40 procent av eleverna med autism gymnasiebehörighet. Motsvarande siffra bland elever utan någon neuropsykiatrisk diagnos är omkring tolv procent.¹ Knappt en tiondel av alla unga saknar avgångsbetyg från gymnasiet, vilket kan jämföras med omkring en tredjedel av eleverna med autism.² Elever med autism eller andra funktionsnedsättningar har därtill högre skolfrånvaro, drabbas i större utsträckning av psykisk ohälsa och utsätts oftare för mobbning och kränkningar.³

I och med att autistiska elever är överrepresenterade bland de som inte når godkända betyg, utgör de en möjlig målgrupp för den typ av insatser som omfattats av den aktuella utredningen. I utredningsdirektiven står också att läsa följande: *”En annan viktig faktor är att elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som t.ex. adhd eller autism är överrepresenterade bland elever som inte uppnår godkända betyg. Regeringen anser att skolan behöver få bättre möjligheter att arbeta kompensatoriskt. Ett sätt att arbeta kompensatoriskt är att öka undervisningstiden genom lovskola eller extra studietid för elever vars lärande bedöms kunna gynnas av det.”*

Autism Sverige vänder sig, i linje med utredarens resonemang, emot att insatser som obligatorisk lovskola eller extra studietid skulle vara till gagn för kunskapsutvecklingen hos autistiska elever. I frånvaro av andra kompensatoriska insatser ser vi snarare att sådana insatser skulle kunna innebära en risk för att enskilda individers situation förvärras ytterligare.

¹ <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33246359/>

² <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39017805/>

³ <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-11-9353.pdf>;
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/48b881b57779498595394ca05525d5d8/skolbarns-halsovanor-sverige-2021-2022-nationella-resultat.pdf>

Det är i sammanhanget viktigt att förstå att själva orsaken till den bristande måloppfyllelsen bland autistiska elever många gånger inte står att finna i bristande färdigheter och förmågor i relation till skolarbetet som sådant. De bakomliggande orsakerna är istället ofta mer komplexa. Många upplever visserligen hinder i klassrummet, men då rör det sig ofta om exempelvis bristande struktur i lektionsplaneringar, otydligt formulerade uppgifter och instruktioner och brist på anpassningar i kommunikationen. Den fysiska klassrumsmiljön påverkar därtill ofta möjligheterna till koncentration då många autistiska personer har en förhöjd känslighet för sensoriska intryck. Många hinder uppstår också utanför klassrummet och själva lärsituationen, exempelvis genom stimmiga matsalar och gemenskapsutrymmen, röriga lektionsövergångar, brist på meningsfulla rastaktiviteter och brist på stöd i sociala situationer.

På gruppnivå måste autistiska elevers generellt sämre skolresultat förstås mot bakgrund av ovanstående. Tillsammans bidrar en mängd faktorer till att många autistiska elever helt enkelt inte får energin att räcka till för skolarbetet, eller till att överhuvudtaget närvara i skolan i önskvärd utsträckning. "Mer av samma" när det gäller undervisningstid är således dömt att misslyckas.

Med detta sagt ser Autism Sverige positivt på att utredningen, istället för att lägga fram förslag om obligatoriskt deltagande i lovskola och extra studietid, lägger fram förslag om två varianter av förstärkningsundervisning som ska utgöra en del av den ordinarie undervisningen och som ska ledas av behöriga lärare. Samtidigt är det nödvändigt att understryka vikten av att målgruppen för dessa insatser hålls tydligt definierad. Det rör sig om insatser som riktas mot de elever som kan förväntas gynnas av mer undervisningstid, det vill säga främst elever som har behov av mängd- och färdighetsträning. Bland elever med autism finns de som har sådana behov, men det finns också många autistiska elever som visserligen har svårt att nå målen i skolan, men som i första hand skulle gynnas av andra insatser. Det kan röra sig om exempelvis anpassningar i den fysiska miljön, i kommunikationen eller stöd i sociala situationer. Av de två varianter av förstärkningsundervisning som utredningen föreslår ser Autism Sverige att halvklassundervisning har större potential att gynna en bredare grupp elever, inklusive de autistiska elever som främst har behov av andra typer av anpassningar och stöd än intensiv mängd- och färdighetsträning. Autism Sverige ser generellt att det finns ett mycket stort utrymme för och behov av satsningar på universella insatser för ökad tillgänglighet i skolans fysiska, pedagogiska och sociala miljöer. Minskade klasstorlekar är en insats av sådan karaktär, bland annat genom att ge bättre förutsättningar för en lugnare och mer avskalad fysisk klassrumsmiljö och genom att frigöra tid för läraren att möta individuella behov av exempelvis anpassad kommunikation. Autism Sverige delar med det sagt också utredningens bedömning att det finns ett behov av att utreda en reglering av klasstorlekarna i grundskolan.

Autism Sverige vill avslutningsvis betona att det är mycket angeläget att utreda ytterligare sätt att stärka skolans kompensatoriska arbete gentemot elever med autism och andra funktionsnedsättningar. Som nämnts ovan finns ett stort utrymme för och behov av bredare åtgärder för att tillgängliggöra skolans fysiska, pedagogiska och sociala miljöer. I nuläget är satsningarna på sådana åtgärder alldeles för få.

Stockholm enligt ovan

Camilla Rosenberg

Förbundsordförande

genom Johanna Carnvik Schöier

Intressepolitisk utredare